

Магістр 2 року навчання
 фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ОБСЯГІВ АГЕНТСЬКОЇ ВІНАГОРОДИ НА РІВЕНЬ ЗАХИСТУ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СПОЖИВАЧІВ У СТРАХУВАННІ

Анотація. Розглянуто методику та особливості формування технічних резервів. Доведено взаємозв'язок обсягів агентської винагороди та страхових резервів. Розраховано еластичність резерву незароблених премій за комісійною винагородою агентів. Надано рекомендації для підвищення фінансової стійкості страхової компанії.

Аннотация. Рассмотрены методика и особенности формирования технических резервов. Доказана взаимосвязь объемов агентского вознаграждения и страховых резервов. Рассчитана эластичность резерва незароботанных премий по комиссионному вознаграждению агентов. Даны рекомендации по повышению финансовой устойчивости страховой компании.

Annotation. The technique and features of technical reserves formation is considered. The relationship between the volume of the agents' fee and insurance reserves is proved. The unearned premium reserve elasticity is calculated by the agents' fee. Recommendations to improve the financial stability of an insurance company are given.

Ключові слова: агентська винагорода, технічні резерви, еластичність, фінансова стійкість, резерв незароблених премій.

Основну роль у забезпеченні фінансової стійкості страхової компанії відіграють страхові резерви. Методика формування технічних резервів закріплена у Правилах формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя [1]. Відповідно до цих Правил страховики, які здійснюють види страхування, інші, ніж страхування життя, зобов'язані формувати і вести облік таких технічних резервів за видами страхування: резерв незароблених премій (резерви премій) та резерв збитків.

Резерв незароблених премій включає частки від сум надходжень страхових платежів, що відповідають страховим ризикам, які не минули на звітну дату. Розрахунок резерву незароблених премій здійснюється за кожним видом страхування окремо.

Розрахунок величини резерву незароблених премій здійснюється методом, визначеним Законом України "Про страхування", а саме: величина резервів незароблених премій на будь-яку звітну дату встановлюється залежно від часток надходжень сум страхових платежів (страхових премій, страхових внесків), які не можуть бути меншими 80 відсотків загальної суми надходжень страхових платежів (страхових премій, страхових внесків), із відповідних видів страхування у кожному місяці з попередніх дев'яти місяців (розрахунковий період) і обчислюється в такому порядку [2]:

- 1) частки надходжень сум страхових платежів (страхових премій, страхових внесків) за перші три місяці розрахункового періоду множаться на одну четверту;
- 2) частки надходжень сум страхових платежів (страхових премій, страхових внесків) за наступні три місяці розрахункового періоду множаться на одну другу;
- 3) частки надходжень сум страхових платежів (страхових премій, страхових внесків) за останні три місяці розрахункового періоду множаться на три четверти; одержані добутки додаються.

Продаж страхових полісів здебільшого здійснюється через страхових агентів. Основною формою оплати праці страхового агента є пряма агентська винагорода, що розраховується як певний відсоток від страхового платежу. Автором розглянуто вплив розміру комісійної винагороди на розмір сформованого резерву незароблених премій на рівні математичної моделі. Страхові платежі, отримані страховою компанією за окремим видом страхування за розрахунковий період (останні 9 місяців) дорівнюють: а тис. грн за перші 3 місяці, b тис. грн за наступні 3 місяці та с тис. грн за останні 3 місяці. Розглянуто 2 випадки. У першому комісійна винагорода агентів становить 20 %, а у другому – 40 % від отриманого страхового платежу.

Розрахунок резерву незароблених премій в обох випадках наведений у таблиці.

Таблиця

Приклад впливу розмірів комісійної винагороди на формування резерву незароблених премій

Показники	1 випадок (комісійна винагорода 20 %)				2 випадок (комісійна винагорода 40 %)			
	перші 3 місяці	наступні 3 місяці	останні 3 місяці	усього	перші 3 місяці	наступні 3 місяці	останні 3 місяці	усього

© Вицихович О. В., 2014

Страхові	a	b	c	a + b + c	a	b	c	a + b + c

платежі, тис. грн								
Комісійна винагорода, тис. грн	0,2 a	0,2 b	0,2 c	0,2 (a + b + c)	0,4 a	0,4 b	0,4 c	0,4 (a + b + c)
Базова ставка, тис. грн	0,8 a	0,8 b	0,8 c	0,8 (a + b + c)	0,6 a	0,6 b	0,6 c	0,6 (a + b + c)
Фактичні відрахування до резерву, тис. грн	0,2 a	0,4 b	0,6 c	0,2 a + 0,4 b + 0,6 c	0,15 a	0,3 b	0,45 c	0,15 a + 0,3 b + 0,45 c
Дефіцит, тис. грн	-	-	-	-	0,05 a	0,1 b	0,15 c	0,05 a + 0,1 b + 0,15 c
Дефіцит, % до нормативу	-	-	-	-	25	25	25	25

Базова ставка для розрахунку резерву є різницею між страховими платежами, сплаченими страхувальниками, та комісійною винагородою, отриманою агентами. Як видно з таблиці, за розглянутих умов при розмірі агентської винагороди 20 % від страхових платежів сума резерву незароблених премій на звітну дату становить:

$$0,2 a + 0,4 b + 0,6 c = 0,8 (0,25 a + 0,5 b + 0,75 c) \text{ (тис. грн).}$$

При величині агентської винагороди 40 % від страхових платежів зменшення базової ставки призводить до формування резерву незароблених премій у розмірі лише

$$0,15 a + 0,3 b + 0,45 c = 0,6 (0,25 a + 0,5 b + 0,75 c) \text{ (тис. грн).}$$

Тобто створює дефіцит у сумі 25 % від нормативного обсягу резерву. Формування резерву в обсязі на 25 % менше за необхідний призвело б до значного зниження рівня захищеності майнових інтересів страхувальників, до ризику нестачі коштів страховика для виплати страхових відшкодувань у майбутньому. Таким чином, для ефективного формування достатнього резерву незароблених премій необхідно, щоб агентська винагорода не перевищувала 20 %.

Обчислено еластичність резерву незароблених премій за комісійною винагородою (ERC) за формулою:

$$ERC = \frac{\Delta R}{\Delta C}$$

де ΔR – зміна величини резерву незароблених премій, %;

ΔC – зміна величини комісійної винагороди, %.

$$ERC = \frac{-25\%}{40\% - 20\%} = -1,25$$

Отже, еластичність резерву незароблених премій за комісійною винагородою становить 1,25.

Це означає, що за інших рівних умов у розглянутих обставинах при зменшенні комісійної винагороди на 1 % величина резерву незароблених премій збільшиться на 1,25 %.

Збільшення обсягу агентської винагороди може сприяти зростанню кількості отриманих страхових платежів, однак водночас значна частка агентської винагороди у сумі страхового платежу знижує рівень захищеності страхувальника. Деякі страхові компанії пропонують своїм агентам винагороду в розмірі 50 – 70 % страхового платежу [3]. Така політика є ризикованою та ставить під сумнів виконання страховою компанією своїх зобов'язань.

Для забезпечення реалізації права споживачів фінансових послуг на прозорість інформації доцільним було б введення обов'язкового оприлюднення інформації про розмір агентської винагороди у кожному страховому платежі. Маючи таку інформацію, споживач страхових послуг зможе обирати страхову компанію більш об'єктивно та об'єктивно.

Таким чином, оптимальний розмір агентської винагороди з точки зору захисту прав та інтересів споживачів знаходиться в інтервалі від 0 до 20 %. Зниження комісійної винагороди агентів сприятиме підвищенню надійності та платоспроможності страхової компанії.

Наук. керієн. Внукова Н. М.

Література: 1. Про затвердження Правил формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.12.2004 р. № 3104 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0019-05>. 2. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. –

Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>. 3. Інтернет-журнал зі страхування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.forinsurer.com>.